

Masos 1 i 2 o vilatge d'Oreis

Gisclareny

Ubicació

Comarca:	Berguedà
Lloc/Adreça:	Al l'oest de l'església de Sant Romà d'Oreis al costat del camí de la Muga orientat en sentit sud
Emplaçament	A l'est de l'església de Sant Romà dominant la vall de Vimboca, la Muga i Murcurols
Alçada:	1234,5
Coordenades:	
Latitud:	42.27531
Longitud:	1.78535
UTM Est (X):	399840
UTM Nord (Y):	4681059

Classificació

Número de fitxa	08093 - 55
Àmbit:	Patrimoni immoble
Tipologia	Jaciment arqueològic
Estil / època:	Medieval
Segle	XII-XV
Estat de conservació	Dolent
Notes de conservació:	Mig enrunat i cobert de vegetació. Es recomana visitar-ho a l'hivern quan la vegetació de fulla caduca ha caigut i es poden veure les parets
Protecció	Inexistent
Accés	Difícil
Ús actual:	Sense ús
Titularitat	Privada
Titular:	08092AA002000040000YB
Fitxes associades:	
Sant Romà d'Oreis	
Autoria de la fitxa	Pere Cascante i Torrella
Data de registre de la fitxa:	ds., 09/11/2019 - 01:00

Descripció

Ruïnes d'un o dos masos situats a l'est de l'església de Sant Romà d'Oreis i orientat en sentit sud. Aquest mas està aprofitant un petit planell que hi ha al costat del camí que condueix a la Muga mig amagat per les boxedes. Es conserven encara algunes parets que delimiten com a mínim dues estructures, motiu que ens ha fet pensar en la possibilitat que correspongui a dos masos. La primera d'elles està encastada a l'oest i sud de l'església aprofitant el desnivell del terreny natural. Està construït amb murs d'aparell de maçoneria de pedres mal treballades i escairades, unides amb un morter de calç molt pobre i també fragments de teula a trenca junt. Es conserven dos panys de paret; un orientat en sentit nord i l'altre en sentit oest amb una alçada força considerable i delimiten un espai rectangular. Annex a aquesta estructura n'hi ha una altre adossat a la paret de l'església de dimensions més petites. L'altre estructura es situa a la terrassa superior al costat del camí de la Muga. Defineix també una estructura rectangular amb murs construïts amb aparell de maçoneria de pedres mal treballades i escairades, unides amb argamassa de calç. Els murs més ben conservats corresponen als murs oest i nord que fan la funció de terrassar i contenir el terreny natura. El mur sud també es conserva tot o que cobert de vegetació i amb una alçada de dues filades. Segons la fotografia publicada per F. Caballè en el seu llibre de "les tres-centes cases de Gisclareny" i datada de 1933 s'hi observen aquestes parets amb una alçada força considerable i desprovistes de vegetació.

Observacions:

No sabem si aquestes dues construccions pertanyen a dos dels masos que esmenta la documentació de Bagà i datada de 1438 on cita que hi havia "tres masos de llarg temps deshabitats" ja que el tercer es troba distanciat uns 250 m en sentit al coll i clot de Vimboca i que descriurem a la fitxa 56. Es tracta dels característics masos alt medievals similars a molts altres conservats a la comarca com al proper municipi de Guardiola de Berguedà, a Bagà. Segons paral·lels tipològics estudiats com podrien ser els masos de Vilosiu de Cercs (Bolòs, 1999), Sant Sadurní de Rotgers (Vila i Carabassa, J.M,2010), el vilatge del castell de Mataplana (Sancho i Planas, 1997), el vilatge dels entorns de Sant Marc de Cal Bassacs (Cascante, 2007), entre d'altres i correspondria amb masos molt simples, generalment adossats a la roca mare d'una o dues habitacions construïdes amb murs de maçoneria i a vegades també tapia damunt un petit sòcol d'una o dues filades de pedra. Les obertures eren coronades per llindes de fusta i les cobertes eren del tipus vegetal realitzades amb branques d'arbusts, i terra al seu damunt, tot i que en alguns llocs, especialment de muntanya, podien estar recobertes amb lloses de llicorella damunt un empostissat de fusta. Generalment tenien una única planta amb coberta a un sol vessant i encarades a migdia en llocs encimbellats, però alhora protegits de les inclemències meteorològiques prop de camins i també cursos d'aigua per a facilitar els conreus. El cas d'Oreis respondria clarament a aquestes característiques ja que es troba a prop del torrent de Vimboca, en una zona orientada a sud en posició dominants i en un lloc apte per al conreu del vi.

Història

La primera referència documental del lloc d'Oreis la trobariem en els documents pertanyents a l'acta de consagració del monestir de Sant Llorenç prop Bagà (Bolós-Pagès, 1986) i també a l'arxiu de la Corona d'Aragó 1003 (doc. 50). ACA Monacals, Bagà. Perg.93 (Bolós-Pagès, 1986) ens cita la donació que es fa d'un alou al comtat de Cerdanya dins la vall de Brocà, a les rodalies de Bagà i al terme de la vil·la de Molnell "In apendico qui vocant Mulnelo. Id sunt: casas, casalibus, ortis, ortalibus, arboribus, torcularis, terras et vineas cum illorum arboribus, pratis, silvis, garricis, molindinaris, cum illorum capud aquis, vieuttibus, vel reductibus, cum exiis vel regressiis eorum" El document és molt extens però ja ens parla d'un lloc amb terres, cases, molins. Afrontava amb la Conca d'Oria, El Cadí, la Boixassa i el Querforadat. Bolós

mal interpreta el Querforadat amb la població de l'alt Urgell, molt llunyana i poc relacionada amb l'entorn. Pensem que el Quer foradat podria correspondre amb el "torrent del Forat" o bé la roca foradada. La Conca d'Oria correspondria segons la toponia i orografia amb el terme d'Oreis, el Cadí seria la serra del Cadí a la zona del Puig Terrers i Pleta de la Muga on s'hi esmenta un mas (Serra i Vilaró. Ob cit, 1989). Finalment la Baixassa faria al·lusió al "cap de la Boixassa" que hi ha damunt de la Pelosa. No obstant això, l'alou de Molnell incloent molt possiblement l'església de Sant Romà ja apareix citat en l'acta de consagració de Sant Miquel de Turbians quan el 948 el bisbe Wisadus va cedir a la nova església, unes viles que posseïa a Molnell (Martín, 2005). A partir del segle XIII, l'indret d'Oreis sovint és esmentat per la documentació baganesa. Serra i Vilaró esmenta que l'església de Sant Romà era sufragania de Sant Iscle de Molnell. En aquest moment, el lloc d'Oreis es denominava "Aureyls o Orells" i consta que al 1288 tal PereÇasala d'Aureylls es titula parroquià de Molnell i que un tal Ramon Sala de Aureylls en el seu testament demana que s'enterrí al cementiri de Sant Iscle de Molnell i dona 3 sous a Sant Romà d'Oreis. Més tard i en concret al 1447 es fa un llegat a Sant Roma d'Oreylls per a l'oli de la llantia (Serra i Vilaró, J. 1989. Llibre III. P.234). La documentació esmenta que al 1438 hi havia tres masos de llarc temps deshabitats. Dos d'aquests masos podrien correspondre amb les ruïnes que hem descrit en aquesta fitxa i que hi ha al costat de l'església i prats i planells del costat. En aquesta data, segons Serra i Vilaró s'hi va establir un home de Cornellana. D'Oreis i la Muga en conservem una dita que ampliraem a la fitxa de llegenda que esmenta: "A la Muga, vila; a Aureis ciutat; Barcelona un prat mai s'ha vist al foc tantes olles amb tant poc cuinat". Segons Serra i Vilaró la última llar era la de la bruixa , voltada de closques de nou i un ou. Eren les olles (Serra i Vilaró, 1989. Llibre I. P-435). Serra i Vilaró esmenta que "en romanen les parets,estant esfondrada la volta i part de l'absis". No obstant això. Francesc Caballè en el seu llibre de "les tres-centes cases de Gisclareny" publica una imatge d'aquesta església, encara amb la volta sencera i les ruïnes del màs al seu costat. La imatge pertanyia a Mn. Gaietà i Pedrals. (Caballè, F, 1995).

Bibliografia

- BOLÓS MASCLANS, J; PAGÈS(1986). El monestir de Sant Llorenç prop Bagà. Artestudi. Barcelona p-71,200.
- CABALLÈ I CANTALAPIEDRA, F (1996). Les tres-centes cases de Giscareny. Columna Albí. P.43;
- CASCANTE I TORRELLA, PERE (2012). Romanic al parc natural del Cadí Moixeró. Inèdit;
- COROMINAS I CAMP, R (2018). " Sant Romà d'Oreis. Una obra defensiva amb l'església incorporada" a Erol núm.
- MARTIN E (2005). Una mirada sobre la història de Gsclareny. P. 55.
- SERRA I VILARÓ, J (1989). Les Baronies de Pinós i Mataplana. Investgació als seus arxius. Llibres I, II i III.
- AHG. Cadastre de 1776.
- ACA. Llibrets de compliment pasqual. Amillament de 1863, extret de Martín, 2005. Annex 21 i 22
- ADCU. Acta de Consagració de Sant Miquel de Turbians
- .DDAA. Catalunya Romànica. Vol XII. Berguedà. P.473. Gran Enciclopèdia catalana

